

כיתה מאתגרת על הק"ה

לחיות עם הרבה כל אחד רוצה. לבנות עם התורות כל אחד יכול!

לימוד 
התבודדות 
קיום 
הליכה 



"והעקר אשרתי" תפתח זאת
לדור אחרון ועם נבוא יהלל
קה" עתיד להבראות דור
שיהיה ישיבה גדולה בארץ
הקדש דיקא שילמדו תורות
רבנו עם השרש.

ולדקדק בהתרת על כל אות
ואות על פי הבאור הלכותיים
ולעשות כל עבודתם והנהגתם
בקדש ובחול על פי הפנימיות
מתורות רבינו ועוהרנ"ת על
פי דברי ר' אברהם ז"ל, ויחננו
כל כוחותם ומאמצי נפשותם
לזכר הגוף ולהכניס בו כל
הטובות של רבינו ז"ל.

אשרי מי שיהיה לו חלק בזה
הן מהפנימיים והן מהחיצוניים
שמסיעים להקים ולחזק את
זה, אבל מי שיהיה לו זכות
לזה השו"ת יעזרהו לזה על
דבר פבוד רבינו ז"ל.

אמן כן יהי רצון

(הרה"ח ר' שמואל הורוויץ זצ"ל)

גליון 1. אב תשפ"ב

הו"ל: ארגון "תמימי דרך" (נהלת חו"ע) בסיוע פרוייקט "לטייל בתורתו".

כתיבה ועריכה: תמימי דרך

עיצוב: אקסטזיה 0534107456

להערות הצעות ותרומות: a029950018@gmail.com

0527148323

התודה וברכה לארגון "לטייל בתורתו"
שלקחו חלק בהוצאת המרובות.

להתהלך בלהק"ה

להתחבר ללהק"ת הנביאים

העתהלכים עלי נחל עובע

זה אחד הפלאות של הדור האחרון.

בדור חשוך שכזה על שלל צלליו פיתוייו ותהפוכותיו, בוקע וזורח אור זך ובהיר שלא היה מעולם. ממעמקי ים של יגון ואנחה עצב וחדלון, מתגנן לו ניגון ענוג ופלאי שופע חיות והתחדשות שמחה ותקווה.

בלב מדבר יבש וצחיח נטול מכל לחלוחית, זורמים ללא הפוגה מים חיים צחים הנובעים ממקור החכמה שיש בהם להרוות ולהחיות נפש כל חי.

אלו הם התורות הנשגבות של אור האורות.

אלו הם התרופות הכמוסות שהקדים והמציא יוצר בראשית לנסיגות המרות והמכות המופלאות שבאחרית הימים הללו, שיש בהם צרי ומרפא לכל חולי ומכאוב ולכל יצור ונברא.

*

כמו רוח טהרה ירד ממרום, ובתקופת השנים האחרונה החלה התעוררות אדירה בהליכה והתעמקות בתורותיו של רבינו הק'.
הרצון והתשוקה של רבינו הק', שילכו עם כל תורה ותורה מתורתו הק', ויעסקו ויהגו בה חדשים מספר, כובשת לה מקום זמן בקרב ציבורים נרחבים והופכת קמעא קמעא לנחלת הכלל.

בכל אתר ואתר נצפים חבורות חבורות המתקבצים יחדיו ויושבים ועוסקים בלימוד בעיון בתורת הצדיק לעובדא ולמעשה, אשר בעקבות כך זוכים להתחדשות כבירה חדשה.

*

ואולם לא ניתן להתעלם שהדרך העולה לילך בה עם התורות זרועה קמשונים ורצופה - למען הבחירה - במהמורות וקשיים עצומים.

אם בכל לימוד בספרי רבינו רובץ כל מיני כבדות וכמובא בהשיחה הנודעת (שיחות הר"ן קפה) ואף הסטת הכריכה נחשב למניעה, הרי שילך עם התורות להעמיק בהם ולהתחבר את אל המושגים וקשרי ההשגות הכבדות כפולה ומוכפלת ומניעות המח והלב הם לאין ערך ושיעור.

כל אלו ויותר מכך גורמים לרבים וטובים המבקשים לעלות בהר ה', לחזות בנועם ה' ולבקר ולשוטט בחדרי והיכלות הקודש הצפונים בנפלאות תורתו, להיחלש בדעתם להרפות וליסוג אחור ממשאת נפשם.

*

בקונטרס זה נעשה מאמץ רב להקיף את סוגיית ההליכה עם התורות מכל פינותיה וצדדיה, להאיר ולהלהיב הלבבות לילך בדרך הקודש הזה, הדרך הנבחרת שממנה תוצאות חיים לכלל עבודת השם יתברך, ולהתקרבות והתקשרות אמתית ופנימית ברוחו וחיותו הנצחית של רוח אפינו משיח ה'.

ובעיקר יבואו הדברים והדיבורים, להגות המסילה לציין נתיבות, לחזק ברכיים כושלות לבל ימעדו, להדריך את חפצי החיים, איך לבוא ולהיכנס ולצאת בשלום בתעלומות תורתו הק', וכל זה על פי דבריהם הקדושים של מוהר"ת ז"ע ותלמידיו הק', וביותר נשענו על דברי גדול המעמיקים וההולכים בתורת ה' החסיד המופלא רבי אברהם בר"ן ז"ל בעל ה'ביאור הליקוטים'.

הרצון והתשוקה של רבינו הק', שילכו עם כל תורה ותורה מתורתו הק', ויעסקו ויהגו בה חדשים מספר, כובשת לה מקום זמן בקרב ציבורים נרחבים והופכת קמעא קמעא לנחלת הכלל.

ואמנם תפילתנו בפינו ותקוותינו חזקה ואיתנה, שימצא מעתה חן בדברינו ומענה לכל דורש ומבקש, ממגוון בני החבורה הנקראים על שמו הק', להתלכד יחד בקבוצה אחת סביב ההליכה בתורתו הק'.

ורמז וסימן נמצא בזה על פי דברי הפסוק המובא בשמואל (א, ט"ו) **"וַיֵּרָא אֶת לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נְבִיאִים"** - כאשר להקת הנביאים פירושו: להקת - קבוצת, והוא הפוך ממילת קהלת. (מצודות ציון שם). והרב המלבי"ם ז"ל מרחיב עוד ש'להקת' כולל את כולם, בעוד שמילת 'חבל' הוא רק מקצת וז"ל: ויש הבדל בין 'להקת נביאים' ובין 'חבל נביאים' (למעלה *) שחבל הוא קצת מן הקהלה וחלק מהם).

שכן, כשרואים את 'להקת הנביאים' מתנבאים' במלוא הדרה ותפארתה בריבוי גדול מתעורר הלב ביותר לשאוף ולכסוף 'מי ויתן ויהיה חלקי עמהם' להימנות ולהיות חלק מהנביאים. בעוד שבעבר ההליכה עם תורה היה בבחינת 'חבל הנביאים' שזכו לה יחידי סגולה, היתה מתגנבת המחשבה שדרך קודש מתאימה עבור בני עליה בעלי מוחין והשגה.

וכהיום הזה, שענין ההליכה עם 'התורה הזמנית' צוברת תאוצה רבה ו'כולם נקבצו באו לך', הרי שיש מקום וחלק, התחזקות ותקווה לכל אחד ואחד לאחוז בעץ החיים, כל אחד לפי אופיו ואורחו, וגם החלש יאמר גיבור אני, בהיותו נכלל בכח הרבים העוסקים והולכים בתורתו הק'.

כאשר אלפי בחורי ואברכי אנ"ש הוגים מידי יום ביום בתורה הנלמדת, ומתבודדים ומפרשים שיחתם על פי קשרי התורה, ולהקות להקות מתהלכים בארצות החיים כשמחשבתם משוטטת ומפליגה סביב התורה הזמנית, ואף קול התור והתורה מתפשט ונשמע בקרב קהלים אחרים המצטרפים בשקיקה ללימוד התורה, והמעיינות נפוצים חוצה יותר ויותר.

כשזה היה רק 'חבל' הנביאים - מקצת הנביאים, המתבוננים מעיינים, הנלבבים מתבודדים, אפויים בליבו הולכים עם התורות. אכן מה לי שם.

ואמנם בלהק"ה הזאת ימצאו כל הכיתות את עצמם מרווים את נפשם ומחיים את נשמתם בתורות של רבינו הק'.

אם בל'מוד התורות של רבינו הק' להתבונן בפלאי התורות של רבינו הק', לראות באמצעות את גדולת הצדיק ומבעד לחידושי תורותיו העמוקות עומק לפנים מעומק.

אם בה'תבודדות להשיח את הלב על פי התורות של רבינו הק' - כי אין כמעט דרך אחרת להיכנס אל בית התפילה ולהתמיד בה, לשפוך כמים ליבך התחדשות ובדיבורים חדשים כי אם כשמפרשים הישיחה על פי התורות כמבואר בארוכה בהקדמת הספר הקדוש "ליקוטי תפילות".

אם בק'יום עצותיו הקדושים בתכלית השלימות - כי אין דרך לקיים עצותיו הישנות וגם החדשים שמוצאים בכל תורה, רק כשחותרים ומחפשים ומסלסלים בתורתו הקדושה.

אם בה'ליכה להיות מאותם האפויים בליבו של הרבי הגדול, מאלה הנושמים בכל נשימה ונשימה את רוחו של רוח אפינו משיח ה', כאשר כל עבודתו והילוכו בעבודת השם' הוא על פי השגת התורה - כי לחיות ולהדבק בריבוי הק' בכלות הנפש מסוגל לזה כמחפשים וחותרים בכל לב בתורתו למצוא את אור פניו הקדושים.

*

וכבר מובטחים אנו שכאשר יתקבל ספרו הקדוש בעולם אפשר כבר לצפות לביאת בן דוד, כי על כן, אלו הם ההשגות העליונות הממשיכות את אורו של משיח, וסוללות את הדרכים להחיש את פעמי רגלי מבשר והתגלות הגואל.

כשרואים את
'להקת הנביאים'
מתנבאים'
במלוא הדרה
ותפארתה
בריבוי גדול.
מתעורר הלב
ביותר לשאוף
ולכסוף 'מי ויתן
ויהיה חלקי
עמהם' להימנות
ולהיות חלק
מהנביאים...

הליכה עם תורה מהי? עבוד מצתהלך

לילך עם התורות שגילה'

ידוע ומפורסם בשער בת רבים, עניין הלימוד וההליכה עם תורותיו הקדושות של רבינו זיע"א, כמבואר במקומות אין מספר בספרי רבינו ותלמידיו הקדושים, המייחסים לעניין זה חשיבות עליונה ונשגבה, אשר "היה רצונו חזק שנלך עם התורות שגילה". ועוד הפליגו במעלת הדברים ואמרו, אשר דברי רבינו שאמר: "אני נהר המטהר מכל הכתמים" נסובים בעיקר על לימוד תורותיו הקדושות בעיון וההליכה איתם לעובדא ולמעשה.

ובחסדי שמיים, עדים אנו בדורנו לשינוי גדול המתרחש בשנים האחרונות בקרב אנשי שלומינו בעניין נשגב ונעלה זה. כאשר כלל חסידי ברסלב בארץ ובעולם, התלכדו ללכת עם תורה אחת משותפת - 'התורה הזמנית', אשר רוב ככל ההולכים עם תורה מתמקדים סביב תורה אחת, דבר המהווה לכשעצמו חיזוק בלתי יתואר וגורם ישיר להתפשטותה והטמעתה של עצה זו בקרב אנשי שלומינו דחסידי ברסלב, [עד כדי כך שאפילו אלו שלא הצטרפו ללומדי התורה הזמנית, מושפעים אף הם במישורין או בעקיפין מההתחדשות בהליכה עם התורות הקדושות], שכן אינו דומה מעטים העושים את התורה למרובים העושים אותה.

גודל החידוש שבדבר הוא, הגם שאף בעבר כבר היה נפוץ ומקובל בקרב אנשי שלומינו עניין נשגב זה של הליכה עם תורה, ורבים זכו להיאבק ולהידבק באור תורת הצדיק, מכל מקום תמיד היה הדבר בהיקף מצומצם ביותר, לחבורות מיוחדות או לקבוצות פרטיות ולא כדבר הקרוב ומונגש לכל יהודי באשר הוא.

מה עוד שבנוסף לכל זה, רובו ככולו של ציבור המעיינים בתורה התמקד בעיקר בחידושים ומהלכים עיוניים על התורה, או ברמזים ופרפראות וכל הדומה לזה, בו בזמן שלפי האמת עניין 'ההליכה עם תורה' נרחב ומסתעף ביותר הוא, המיוסד על חלקים רבים נוספים מוכרחים וחשובים לא פחות, כפי שנרחיב א"ה להלן, אשר אז באותו הזמן, לא הובאו לידי ביטוי ופעולה בקרב ההולכים עם התורה הזמנית.

כיצד באצת' הולכים' עם תורה?

אכן כאמור זכינו ובדורנו אנו, התרבה העיסוק הלימוד וההליכה עם התורה בצורה שלא היתה קיימת מימי קדם. ומאמצים רבים בכלל ובפרט, בגוף ונפש וממון מושקעים בעניין עילאי זה.

הלב, ליבו של כל יהודי החוסה תחת ענפי האילן הרחב, אילנא דמזון לכולא ביה, נכסף ומשתוקק אל מעיין הנחל הנובע המפכה בעוז בתורתו הקדושה של הצדיק. ובלב הכל פועמת בעוז המשאלה והכמיה 'מי יראנו טוב'. אין טוב אלא תורה ואין טוב אלא צדיק.

ודווקא במצב עילאי זה, זהו הזמן לשאול את השאלה הגדולה הנשאלת בימינו מכל כיוון ובכל זמן:

“איך באמת מקיימים את הדבר הגדול הזה כמו שצריך? כיצד נוכל לדעת שאנו הולכים עם תורה כראוי, ומקיימים את העניין הנשגב הזה בשלימות - על כל חלקיו ומרכיביו?”

“כיצד זוכים ללכת עם תורה ולשאוב ממנה עצות עמוקות לעובדא ולמעשה עד שכל חיינו ישתנו ויהפכו לחיים רצופים בקרבת ה' ועשיית רצונו באמת ובתמים?”

“איך הופכים את כל מאורעות חיינו לגילוי מרהיב של השגחת ה' המתגלה - כל כולו וכל חלק וחלק ממנו בצורה מופלאה וטמירה, בעומק דבריו הקדושים של רבינו בתורה הנלמדת כעת?”

זאת ועוד, שאלות רבות מעין אלו אשר כל אחד ואחד מאיתנו שואל את עצמו חוזר ושואל.

הקונטרס שלפנינו בא לשאול את כל השאלות החשובות הללו יחד עם עוד כמה וכמה שאלות מעין אלו, ונשתדל אי"ה גם לתת עליהם את המענה עד כמה שידינו מגעת, ולהתחקות אחר עניין מקיף ונרחב זה; דרכי ההליכה עם התורה, לכל פרטיה הליכותיה ודקדוקיה, ויה"ר שחפץ ה' בידינו יצליח, ואור הצדיק יאיר ויזריח בליבות כל מבקשי ה'.

אין כאן 'פסק הלוי' בה'

אך מן המותר הוא להקדים ולומר, שאין אנו באים בקונטרס זעיר זה להורות הלכה פסוקה בעניין כה רחב ומורכב זה. שכן אם נתחיל להגדיר את ההליכה עם תורה באופן כזה או אחר לא נוכל לסיים, שהרי כשם שאין פרצופיהן שוין כך אין דעותיהן שוות, ורבו כמו רבו השיטות והנוסחאות שבדבר, ועל כן אין שום אפשרות להראות באצבע ולומר: 'כזה ראה וקדש', כיוון שזהו בבחינת מה שאמרו ז"ל: אין אדם לומד אלא מה שליבו חפץ ובמקום שליבו חפץ. ואין אנו צריכים לעזור לרבינו הקדוש להדריך את כל אחד ואחד בדרכו המיוחדת לו לפי שורש נשמתו.

אך מה שנכון וראוי לעשות - וזוהי פעולתנו בקונטרס זה הוא: להנגיש לאנשי שלומינו החפצים בכך, את דבריו של רבינו הקדוש ותלמידיו בעניינים אלו, בצורה נוחה ומסודרת יותר, מתוך תקווה שכאשר יראה הרואה את דברי רבינו הקדוש ותלמידיו מסוכמים ומסודרים לנגד עיניו, יוכל הדבר להיות לו לעזר וסיוע בבירור דרכו בהליכתו עם התורה כפי רצונו הטוב.

טעם נוסף ישנו לכך שאין אנו באים בדברינו 'לפסוק את ההלכה' והוא: שכן גם אם ירצה אחד להדריך את חבריו בדברים מעין אלו, וללמד אותם את צורת קיום דבריו של רבינו ז"ל, לא יוכל חבריו להבין ולקבל באמת את הנאמר לו, עד אשר יתנסה בעצמו ויקיים בפועל את הדבר, או אז יוכל להבין את הנאמר לו, גם את מה שאין באפשרות להסביר במילים ואותיות.

וכדוגמא לדברים נוכל להביא את עצת העצות - 'ההתבודדות', שדבר ידוע הוא שאין התבודדותו של אחד שווה להתבודדותו של חבריו. ואף אם ירצה הרוצה להסביר לחבריו ולהגדיר לו מהי 'התבודדות', לא יוכל לעולם לעשות זאת עד אשר חבריו יקיים זאת בעצמו, ואז ידריך אותו רבינו הקדוש בדרך השייך לו לפי שורש נשמתו.

מה שאנו נוכל לעשות הוא, להראות לו ולסדר לפניו את כל דברי רבינו ותלמידיו הקדושים שנאמרו בנוגע לנושא זה, וכן לסכם בפניו את כל החלקים הכלולים בהתבודדות, כמו: תפילה, חשבון הנפש, לעשות מתורות תפילות, תשובה, הודאה, חיפוש נקודות טובות, וכן על זה הדרך, וכך יוכל הלה לקיים את הדברים לעובדא ולמעשה. וכאשר יקיים בפועל את הנאמר לו, או אז יבין את המונח מאחורי כל הדברים הללו, וידע אל נכון היאך להתקשר להשי"ת על ידי עצה נפלאה זו.

כמו כן ממש הוא בעניין ההליכה עם התורות. אנו יכולים רק להנגיש אל המעיין את המקורות המבארים את הפרטים המרכיבים את ההליכה עם תורה, להסבירם ולבארם עד כמה שידינו

מגעת. אך על מנת להבין כיצד להשתמש עם כללים אלו מוטל על כל אחד מאיתנו להתנסות בעצמו בדברים ולהשתדל לקיימם. וכאשר יתמיד האדם בקיום הדברים בפועל, או אז הבין בין את אשר מסתתר מאחורי נקודות אלו. וזאת על ידי הקשר הפרטי שלו עם רבינו הקדוש, וההדרכה המיוחדת לו בה מדריך אותו רבינו הקדוש בעצמו היאך לילך עם תורותיו הקדושות בדרך השייך לו לפי שורש נשמתו.

[ובבחינת מה שמבואר בתורה כ"ה - שכאשר מגיעים אל השכל משליכים את כל ההקדמות. ואף כאן, העשייה והקיום של העצות בפועל היא זו המשמשת כהקדמה אל השכל והדרך להשגת פנימיות הדברים].

ורבינו הקדוש מברך אותנו, ומאחל לכולנו את ההצלחה והסיוע בקיום עצתו הנשגבה לילך עם תורותיו הקדושות:

וְכֵן יִתְנַהֵג תְּמִיד, עַד אֲשֶׁר יַעֲבֹר וַיִּלְךְ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת שְׂאֵמֶר, וְהִשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לָזֶה. וְהֶעֱקָר, לְבַל יִהְיֶה מְבֹהֵל וּמְבַלְבֵּל שְׂלֵא יִרְצֶה לְחַטֹּף הַכֹּל בְּבֵת אַחַת, וְרִק צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּנַחַת בְּהַדְרָגָה מֵעַט מֵעַט וְכוּ'. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְזַכּוֹת לְמָה שְׂיִזְכֶּה עַד שְׂיִזְכֶּה לְקִיּוֹם הַכֹּל: (חיי מוהרן שפ"ח).

ארבעה אבות' ההליכה בתורות רבינו

ובנוגע לעניינינו אנו, אלו הם הנקודות הכלליות המפורזות בדבריו של רבינו ותלמידיו הקדושים בעניין ההליכה עם תורה: [ובוודאי שישנם עוד חלקים ועניינים המסתעפים ומקושרים לעניין, אך אלו הם הנקודות הכלליות והעיקריות]:

לעובדא ולמעשה: קיום העצות המבוארות בתורה לעובדא ולמעשה [ובכלל זה, אף העצות הרמוזות ומוסתרות בעומק דברי התורה].

לימוד: ללמוד ולעסוק בדברי התורה, ובעיקר בחלק העיון שבה.

ההליכה: קישור כל חלקי החיים לענייני התורה, ולשאוב מן התורה עצות לחיי המעשה.

תפילה: התפילה וההתבודדות על התורה. שיטפוף הלומד את ליבו לפני השי"ת שיזכה לקיים את המבואר בתורה, ולהגיע ולזכות לתיקונים הנוראים הנפעלים בה.

אי"ה בהמשך הדברים נביא את המקורות לכל דבר, ובנוסף נרחיב את הדיבור לבאר ולפרש יותר את הדברים, על מנת לקרבם אל השכל גם למי שעדיין לא ניסה עצמו בהם. ויעילו הדברים אף למי שכבר זכה להיכנס לעולם ההליכה עם התורות, להתחדש ולהתחדד בקיום עצתו הנשגבה זו, לדעת את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה.

למה ללכת עם תורה?

לפני שנתחיל לעסוק בשאלות אלו, נקדים ונשאל מספר שאלות בנוגע לעצם ההליכה עם תורה: **מהי המטרה בהליכה עם תורה?**

כמובן שאין בידינו להבין מדוע רצה רבינו מאד שנלך עם התורות, אך עם כל זה אפשר גם עם שכלינו הקטן, לנסות ולהכניס בליבנו מרחוק מה מסתתר מאחורי רצון קדוש זה.

ראשית כל דבר הוא, מה שאמר רבינו ז"ל (מובא בשיח שרפי קודש) שאינו עושה שום דבר כי אם על ידי התורות שלו, ונמצא אם כן, שאת כל מה שרבינו הקדוש רוצה לפעול בעולם, להחזיר את כל העולם למוטב - שרק בשביל זה הוא ירד לעולם השפל הזה, את הכל הוא פועל באמצעות התורות שלו. ואם כן כל כמה שאנו נתחבר יותר לתורותיו הקדושות של הצדיק, הוא יוכל יותר

לפעול בעולם על ידינו.

יתרה מכך ונוסף על כל זה, רבינו הקדוש הוא הרי סתום ונעלם אפילו בעולמות העליונים ובפרט בעולם התחתון המגושם הזה, וממילא אין אפשרות להתקרב לצדיק להידבק בו ולהיות שייך לכל תיקונו הנוראים כי אם על ידי תורותיו הקדושות, אותם הוא צמצם באלפים ורבות צמצומים כדי שגם אנו בכל מצב שהוא נוכל למצוא את עצמינו בהם. וזהו אפילו בחייו הקדושים, מכל שכן אחר הסתלקותו - שכעת זוהי הדרך היחידה שעל ידה מאיר בנו הצדיק עצות נכונות כיצד להתנהג בכל דבר ועניין.

כפי שכותב מוהר"ת זיע"א:

כי באמת צריכין לחפש את הצדיק האמת תמיד אפלו המקרבין אליו שיזכו להתקרב אליו ביגיעות יותר ויותר כדי לקבל ממנו יותר ויותר עצות וכו'. כי הצדיק מסתתר בכל פעם מהעולם מחמת קלקולם ונתרחק מהם הרבה עד שקשה להם לקבל ולניק מאורו הגדול כי אם על ידי יגיעות ובקשה וחפוש הרבה. וזה גם בחייו, מכל שכן אחר הסתלקות לעלא ולעלא, צריכין לחפשו ולבקשו יותר ויותר לסלסל ולחפש בתורתו הקדושה ולילך בדרכיו ואורחותיו הקדושים, ולבקש ולהתחנן הרבה לפני ה' יתברך עד שירידי דמעות הרבה עד שישפך לבו כמים לפני ה' עד שיזכה למצא ולהשיג פנימיות כונת תורתו הקדושה שזוהי בחינת הצדיק בעצמו, כי עקר הצדיק הוא תורתו הקדושה ששם גנוז רוח הקדש שלו (ליקו"ה שלווחין ה' י"ב).

עוד ניתן להוסיף ולומר, שכשם שמתדמה הצדיק ליוצרו בכל פעולותיו וענייניו, הוא הדין אף בעניין זה מתדמה הצדיק ליוצרו. וכשם שאצל הקב"ה אין דרך להיות קרוב אליו כי אם על ידי לימוד וקיום תורתו הקדושה, כמו כן הוא אצל הצדיק שאין יכולת להתקרב אליו ולהיות אפוי בליבו כי אם על ידי הלימוד התפילה הקיום וההליכה בתורותיו הקדושות.

לצי שייך עניין ההליכה עם תורה?

כאשר מדברים בגדולת מעלת ההליכה עם תורה, מיד צפה ועולה השאלה: האם גם אני יכול? האם גם אני שייך למעלה גדולה זו?

על שאלות אלו ועל כיוצא בהן, אין לנו אלא להביא את דברי רבינו הקדוש בעצמו שאמר בעניין זה, ואלו הם:

ואמר רבנו ז"ל בפרוש, שבכל שיחה ושיחה שהיה משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש כשר, ואפלו צדיק גמור כל ימי חייו כמו שאני רוצה (אזוי וזיא איך מיין איין גוטער יהוד), אם ירצה לילך עמה לקיים כפי שיחתו הקדושה. ומי שזכה לשמע שיחתו הקדושה מפיו הקדוש הוא יודע זאת באמת ובברור.

וגם אפלו עכשו כשלומדיו דבריו הקדושים, יש להם גם-כן כח גדול לעורר להשם יתברך לזכות לדרכי ה' באמת, למי שישים לבו היטב לדבריו ולשיחותיו הקדושים הנאמרים בזה הספר, ובשאר ספריו הקדושים.

כי כל שיחה ושיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד מאד, ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השם יתברך לכל אחד לפי מדרגתו, יהיה באיזה מדרגה שיהיה. אפלו מי שהוא במדרגה עליונה מאד יכול לקבל דרך ישרה ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו. וכן להפך, מי שהוא בתכלית מדרגה התחתונה עד למאד חס וחלילה חס ושלום, באיזה מקום שהוא, יכול לקבל דרך ישרה ועצות נכונות מכל שיחה ושיחה שלו למלט נפשו מני שחת, ולשוב אל השם באמת, אם ישים לבו לדבריו היטב, ויקים אותם באמת ובתמימות בלי שום חכמות. אשרי מי שיאחז בהם: (חיי מוהר"ן שני"ח).

רבינו הקדוש לא משאיר אף אחד בחוץ!!! אין אחד שלא יוכל לקיים את הדבר הזה. וכך כותב מוהרנ"ת במכתביו הראשונים לבנו:

הלא כל ספרי רבנו ז"ל בידך, המלאים אוצרות גדולות, אוצרי אוצרות של יראת שמים והתגלות אלקות בדרכים נפלאים השוים לכל נפש גדול וקטן נער וזקן. הפך בהם והפך בהם וסיב ובלה בהם שאין לך מדה טובה מהם (עלים לתרופה ז').

גם בדבריו של המעיין הגדול ר' אברהם ב"ר נחמן בח"י כללים ללימוד הספר הקדוש ליקו"מ, מודגש מאוד עניין זה:

כלל הראשון: הוא הפלאות לבאר בדבריו מזה על זה בהפלאות שונות, ובכל מאמר וענין מנה ובה. כי הוא למוד הנגלה אשר הוכן בהם, להיותם שוים לכל נפש, מלבד הנסתרות והדרושים שנמצא בהם (הכללים בהקדמת ביאור הליקוטים).

אף אחד לא נשאר בחוץ

ואם לאחר כל זה עדיין יכול האדם לחוש כי דבריו ז"ל גבוהים יתר על המידה בעבורו, על כך באים דברי הרב מטשהרין המספר לנו כי רבינו ענה תשובה חריפה ביותר למאן דהו אשר טען לו כך:

שמעתי מאבי, שפעם אחת נתקרבו אנשים חדשים אליו וזכרונו- לברכה, והיה אומר לפניהם תורה גבוהה כדרכו וזכרונו- לברכה, אחר- כך ספרו לפניו על אלו האנשים שאומרים שאינם מבינים תורתו, כי מאי נפקא מינה להם בתורתו הגבוהה. כי הם צריכים תורה פשוטה ודברי מוסר פשוטים כפי מדרגתם הפשוטה והנמוכה, וחרה לו וזכרונו- לברכה עליהם, ואמר אז: "מי שאומר שאינו יכול למצא עצמו בדברי תורתו, הוא אפיקורוס" כי באמת תורתו היא כללית גדול מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. (כת"י הרב מטשהרין המודפס בכוכבי אור).

גם אם לנו לא נראה כל כך שדווקא התורות הגבוהות האלו הם אלו שנצרכים לנו בדרגתינו השפלה, רבינו הקדוש אומר אחרת והוא אוסר עלינו לחשוב כך. [ובבחינת מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ט) אפיקורוס כגון מאן? אמר רב יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן (מה הועילו לנו החכמים)].

ואנו כאשר נחתור בתמימות ובפשיטות בעצותיו ודרכיו הקדושים של רבינו עם אמונה מוחלטת בכך שדברי רבינו אמורים לכל אחד באשר הוא, או אז נבין שרק בתורתו של הצדיק נמצאת התרופה המועילה ביותר למכותינו. רפואות מופלאות ועצות יקרות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין. אף למי שהוא בתכלית מדרגה התחתונה ח"ו (וכמו שנביא אי"ה לקמן את דברי ראב"ן בזה).

ועל כן נצעד בעקבי הצאן, לדעת ולהבין מהי הדרך אשר בה נוכל לדלות ולקבל מלוא חפנינו מהנחל נובע.

כיצד ללכת עם תורה? ל.ה.ק.ה לעובדא ולמעשה

א. קיום

עיקר כוונתו הקדושה של רבינו ז"ל, בגלותו לנו את סודותיו הנוראים שזוהי למעשה כל סיבת ירידתו אלינו לעלמא שפלא הדין, היא אך ורק כדי לקרבינו לעבודתו יתברך, ולתת לנו עצה לנפשינו לקרבינו אליו יתברך באמת, כמובן ופשוט לכל בר דעת. וכן חוזר ומבהיר לנו זאת התלמיד הגדול מוהרנ"ת שוב ושוב, בכל פרט ופרט מדברי רבינו הקדוש, ובפרט בתורותיו הקדושים, העמוקים מני ים, אשר בזה יוכל לטעות הניגש אל הקודש, כי הספר הינו ספר שמטרתו היא "רק" עיון ופלפול והבנות עמוקות.

ואלו דברי מוהרנ"ת בהקדמתו לספר קדוש זה עליו אמר הוא ז"ל בעצמו כי הוא אתחלתא דגאולה:

גם תבין ותראה. כי בכל דברי הספר הזה יש בהם עמקות גדול מאד בכל תורה ותורה. עמקות לפנים מעמקות בכלל ובפרט וברטי פרטיות. וכאשר שמעתי מפיו הקדוש זכרונו לברכה. שפעם אחת אמר בהתורה שלי יש עמקות גדול, ... אך עקר כונתו הקדושה הוא פרוש הפשוט שבכל תורה ותורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה כמבאר כבר כמה פעמים. שכל עקר כונתו הקדושה בכל תורה ותורה שגלה. ובכל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש הכל היה רק בשביל לזכות את ישראל להביאם לידי מעשה ישרה. לרמוז להם מרחוק ומקרוב להורות להם עצות ותחבולות. עמקות ונפלאות. להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא. כאשר יראה הרואה בעיניו אם ירצה להסתכל בעין האמת לאמתו. כי כל כונתו הקדושה היה רק שנשתדל להבין העבודה והעצות היוצאים מכל תורה ותורה. ושנבקש מהשם יתברך ונשתטח לפניו יתברך ונשתדל לקיים ככל הכתוב בהם בפשיטות. (הקדמת מוהרנ"ת לליקוטי מוהר"ן).

וכן כאשר בא מוהרנ"ת ז"ל לכתוב לנו את ספרו הקדוש ליקוטי הלכות שהוא "כעין ביאור" על הליקוטי" [כאשר נביא קצת בעניין זה לקמין], הוא שב ומקדים לנו:

כי דע, שכל הדברים שגלה רבנו זכרונו לברכה, הם הקדמות חדשות לגמרי וכלם הם עצות ודרכים נפלאים להתקרב על ידם להשם יתברך כל אחד ואחד ממקום שהוא ועקר הכוונה לקיים בפשיטות כפי מה שיצאו מפיו בתמימות ופשיטות,

כי זה העקר, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה, הן על כל אלה ההכרח להאריך ברב המקומות, כדי להסביר העצה בפשיטות, כדי שיביא תלמוד זה לידי מעשה ...

והעקר שיבוא על -ידי זה לידי מעשה, להתעורר על-ידי זה לקיים דברי רבנו זכרונו לברכה, בפשיטות, לקיים ההקדמה שהוצאתי מדברי רבנו זכרונו לברכה, אשר עליה בניתי הבנין ההוא, כי מאד עמקו מחשבותיו: (הקדמת מוהרנ"ת לליקוטי"ה).

‘נהר העטרה’

והדברים נוגעים עד כדי כך, עד שדרכו העיקרית של רבינו הקדוש לנקות ולרוחץ כל אחד מטינופיו

הוא על ידי זה, וכפי שכותב ר' אברהם ב"ר נחמן ז"ל:

מאמר רבנו ז"ל (שמובא בחיי מוהר"ן סימן של"ב) אני נחל המטהר וכו', מבאר גם כן מדברי מוהר"ן שסובב העקר על דברי תורתו הקדושה. (שיחות וסיפורים י"ב).

וכן מספר לנו ר' שמואל הורביץ שעיקר גדלותם ומעלתם של אנשי שלומינו בכל הדורות ומה שזכו לו, הוא על ידי זה:

וכאשר ידוע שעקר גדולת גדולי אנשי שלומנו, כמו רבי אברהם ז"ל, ושאר אנשי שלומנו המובהקים, שזכו למה שזכו - על ידי שהלכו עם כל תורה ותורה ימים ושנים, וכל מעינם היה בה, וכמה וכמה תפלות והתבודדות ודמעות שפכו כמים לקיים התורה שלמדו, ועל ידי זה זכו למה שזכו: (הקדמת יעלת חן, וכן עיין לקמן לשונו במכתבו)

לילך עם התפילה

נקודה נוספת יש לציין בזה, והיא: כאשר מוהר"ן מספר לנו עד כמה שריבנו ז"ל הזהיר ללכת עם התורות, הוא מדגיש שפירושו של דבר 'לילך עם תורה' הוא, להתפלל לזכות לקיים את כל הנאמר שם (שיחות הר"ן רצ"ז). כי הדרך לזכות לקיים את דברי התורה [-ללכת איתה] היא רק באמצעות תפילה והתבודדות, כאשר נרחיב בזה אי"ה לקמן.

וכן כאשר מתפלל מוהר"ן לזכות ללכת עם התורות הוא מפרש זאת להשי"ת:

"עד שאזכה להגיע ולהשיג העבודה הנאמרה באותה התורה, לקיים באמת את כל הנאמר שם" (ליקו"ת תנינא כ"ב).

והוא חוזר על הדברים במכתביו לבנו כמה פעמים:

והעקר שתזכה לילך בהם להתפלל עם כל תורה, עד שתזכה לשמרה ולעשותה ולקיימה וכו'. שזה העקר (עלים לתרופה שכ"ו).

וכן הוא מאחל לו:

והשם יתברך יחזק לבבנו לילך עם חדושי תורותיו הקדושות ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים באמת כל ימינו לעולם. דברי אביך המצפה לישועה ומעטיר בעדכם. נתן מברסלב. (עלים לתרופה רצ"ט).

ובקיצור: דרכו של רבינו הקדוש לזכך ולתקן את כל אחד מתלמידיו, ולהצילו מכל מה שהוא צריך להינצל, הוא בעיקר על ידי תורותיו הקדושות. והעיקר הוא - כשנקיימם בפשיטות, וכמובן שזה גם מרכיב חשוב ומרכזי בהליכה עם תורה (כמובא לקמן).

ב. לימוד

עמקות גדול ונפלא עמוד

כפי שידוע, רבינו ז"ל הורה לנו לקבוע שני שיעורים ללימוד ספרו, האחת בבקיאות והשניה בעיון.

וכמובא בחיי מוהר"ן (שמ"ו): **אמר שטוב לקבוע לעצמו שני שיעורים ללמד ספריו הקדושים, שיעור אחד פשוט ללמד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בפיו בעל-פה, ושיעור אחד ללמד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו.**

בספרו 'ביאור הליקוטים' מבאר ר' אברהם בר' נחמן עד כמה מוכרח הוא קיומה של עצה נפלאה זו, וז"ל:

תבין ותתבונן ברב ועצם חיוב והכרח הלמוד בתורה שבנסתר שזכינו על ידי רבנו ז"ל. כי הן המה התבלין המכרחים להיצר הרע שבעת הזאת. שעל זה אמרו חכמינו ז"ל 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין' (מסכת קדושין דף ל' ע"ב). והעקר הוא למוד העיון שבה, כמבאר מדבריו הקדושים בלקוטי א' סימן ק"א, שזה הוא הלמוד המסגל להנצל על ידו מהתאוות והמדות הרעות. (שיחות וסיפורים י"ב).

והנה, על מנת להבין את כוונתו של רבינו ז"ל באומרו 'עיון', צריכים אנו לילך בעקבי הצאן, להביט ולהתבונן בדברי ר' אברהם בר' נחמן בזה, ולילך בעקבותיו, אשר הוא כדי להבין זאת, שם את עין עיונו בספרי מוהרנ"ת על הליקו"מ ודרך זה נגלתה לו ההבנה והביאור בדבריו של רבינו לעיין בתורותיו- היאך היא צורת לימוד העיון והעמקות בתורת הצדיק.

הגילוי הגדול של ראב"ג - 'עיניה וביה'

ר' אברהם מספר, שבימי נעוריו היתה נטועה בו הידיעה [כפי שסברו מגדולי אנ"ש] שהעיון בדברי רבינו הינו לימוד 'הדרוש', וכנראה משטחיות לימוד הליקוטי ההלכות על התורות.

אך כאן הוא ממשיך ומספר על המהפך בהבנתו את עניין העיון, וז"ל:

בהמשך הזמן מדי שקדי על דלתי ספרי מוהרנ"ת, אשר עליו סמך רבנו ז"ל את ידיו למלא אותו ברוח אלקים לקום לדרש בדבריו הקדושים, עד שגם כל דרשותיו כנים ואמתיים ראה ראיתי שבאמצעות הדרש חתר ומצא מסלות נפלאות בלמוד תורת רבנו ז"ל גם בפשיטות, ולהוספות הם נחשבים על הרמז והדרש אשר ידרש בהם בעשר דברי רבנו ז"ל ממקומות אחרים בתורה שבכתב ובעל פה (או ממאמרים אחרים שבספר רבנו ז"ל בעצמו, שגם זה נקרא בשם דרש ועושר ממקום אחר).

כי עוד בהוספה ותוספות על כל זה מצא פרושים נחמדים והם מבלעים ומבללים באמצעות דרושיו הנו"ל, עד שקשה וכבד להבחין כלל בהם. ואם יהיה אלקים עמדי, הנני ליחד על זה בספרי דבורים מיוחדים בקצת מאמרי רבנו ז"ל, שבכל מאמר ומאמר יפרש מנה ובה כפי הכלל הראשון (והעקרי) לכל הכללים אשר כתבתי בהקדמת ספרי באור הליקוטים. שכן דרך רבנו ז"ל לפרש בכל מאמר ומאמר מנה ובה תחלתו מסופו וסופו מתחלתו. ובאפן שאין נראה כלל רק למי שחותר ומעמיק בהם, (שיחות וסיפורים י"ג).

אחר שר' אברהם "חתר והעמיק" בדברי מוהרנ"ת ושקד על דלתותיו, הבין כי מוהרנ"ת התווה לנו דרך עמוקה של עיון החבוייה בין בתרי ספריו הקדושים - הליקוטי הלכות. ועיקר דרך לימודו הוא: עניין הבנת התורה על ידי אותה התורה עצמה, בלא חיפוש תשובות לשאלות העולות במשך הלימוד ממקומות אחרים. ודרך גילויין של התשובות המסתרות בהן, הוא באמצעות קישור חלקי התורה מראשה לסופה, שעל ידי זה נפתחים חלונות ופתחים בין כל סעיפי התורה כולה, מסעיף אחד בהתורה למשנהו ומן השני לשלישי וכן חוזר חלילה, עד שנמצאים הדברים בהירים ונהירים כשמלה. וכפי שתיאר זאת רבינו הקדוש למוהרנ"ת:

ענה ואמר: אני אפתח לך שבילי השכל, ותלך ותטיל דרך כל התורות שלי, כדרך ההולך ומטיל בהיכלות ובבנינים נפלאים ונוראים.

ואז באר לי הענין קצת, ואמר לי, כי התורות שלו הם כמו מי שנכנס לפלטיין שיש בו היכלות וחדרים ואכסדראות ופשפשיין נאים נפלאים ונוראים נאים מאד, ועליות על-גבי עליות שונות בדרכי חדושים נוראים, ותכף כשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתכל בו ולהתפלא על נפלאות החדושים אשר בו, בתוך כך רואין שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר, וכן מחדר זה לחדר עוד וכן מחדר לחדר ומחדר לעליה וכו', מכלם פתוחים מזה לזה פתחים וחלונות ומקשרים ומשליבים זה

בזה בסדר נפלא ובחכמה עמקה ובתכלית היפי והגוי וכו' (וכל זה אי אפשר לבאר בכתב, כי-אם למי שנכנס קצת בהבנת עמק דברי רבנו ז"ל. אשרי הזוכה לטעם נעם מתיקת עמקות תורתו אשר אין דגמתה). אבל אף-על-פי-כן עדין לא יהיה שלך, רק כמו שמטיל בשל אחרים. אבל אני רוצה שיהיה שלך לגמרי, וגם זה יהיה ("איך וויל אבער זייא זאלין טאקי דיין זיין. וועט דאס אויך זיין. דיא מיינסט פאר דייע מעשים טובים נאר ווארים איך וויל אזוי") [אתה חושב עבור המעשים טובים שלך? רק בשביל שאני רוצה כך], (חיי מוהר"ן תקצ"ד).

אפילו בימיו האחרונים עלי עולם הגשמי הזה, שב רבינו וביאר זאת שוב למוהרנ"ת מכיוון אחר:

הקשר והחבור של התורות שלו הוא כעין בנין ואריגה ממש, שבתחלה מקשר ומחבר אלו שני דברים יחד. ואחר-כך קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים, וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו'. אך על-פי רב חוזר בכל פעם לחזר ולקשר אלו הארבעה דברים יחד. כי מתחלה אין הקשר שלהם יחד, רק מזה לזה, דהינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומשלישי לרביעי, אבל עדין אין קשר להרביעי בהראשון, אבל אחר-כך מביא פסוק או מאמר רבותינו ז"ל או שאר ראייה אחרת שעל-ידי-זה מקשרם יחד עד שמחבר בקשר הדק היטב כל אלו הארבעה דברים יחד. ואחר-כך חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה. ויחד כלם הוא מקשר להחבור והקשר הראשון.

ובתחלה אין קשר לשני החבילות הקדושות האלו, כי אם על-ידי איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה. אבל אחר-כך הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים, שממשיך קורות לקשר הבנין משלישי שבראשון לרביעי שבשני, ומשם לשני שבשלישי. ואחר-כך מחבילה שניה לשלישית גם-כן כן, וכן להלן. ואחר-כך מקשרם כלם יחד בדרך נפלא. (חיי מוהר"ן שפ"ט).

כך לועדים ליקוטי צוהר"ן

ואת דברים אלו קובע מוהרנ"ת ביסודות איתנים ובמסמרות של ברזל בהקדמתו לליקוטי מוהר"ן, שם הוא מקדים ומייסד בדבריו את יסודות דרכי הלימוד בתורות הצדיק:

וכאשר שמעתי מפיו הקדוש זכרונו לברכה. שפעם אחת אמר בהתורה שלי יש עמקות גדול: כי הלא כה דברי הספר הקדוש הזה כאש וכפטיש יפוצץ סלע. כל תורה ותורה מתחלק לכמה וכמה הקדמות יקרות ונפלאות ולכמה טעמים וענינים היוצאים לרב מכל תורה ותורה.

כי כל תורה ותורה מדברי התורות הנאמרים בספר הקדוש הזה. הוא בנין גדול נפלא ונורא וחזק מאד. בנוי לתלפיות. תל שהכל פונים בו. כלול מכמה וכמה חדרים. חדר לפנים מחדר. וחדר לפנים מחדר. וחלונות ופתחים פתוחים מזה לזה ומזה לזה. וכל חדר וחדר וכל טעם וענין והקדמה הנמצאים בפרטות בכל תורה ותורה. יש בכל אחד ואחד עמקות גדול מאד מאד. וכל מה שהולכין ומתרבין הטעמים והענינים יש בהם עמקות יותר ויותר. כמים לים מכסים. וערום יבין לאשורו כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין. צריך לחזר ואחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו. כלו קשור ומחבר ונעוץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו, וכן באמצעיתו ובצדדיו.

והנה לפי גדל העמקות של כל דבור ודבור. היה מהראוי לכתב בכל פעם ודוק או והבן ועין היטב. וכיוצא באלו הלשונות המורים למעין שישם עין עיונו שם להבין היטב. אך ראה ראיתי. כי אם כן יהיה ההכרח לכתב כמעט אצל כל דבור ודבור לשונות כאלו. לפי עצם ערבת מתיקת השכל והעמקות שיש בכל ענין וכמעט בכל דבור. ועל-פי רב יש עמקות גדול מאד בדבריו אשר לא יספיק שום לשון מאלו הלשונות. על כן החדלתי את עטי. ומנעתי את עצמי מלכתב שום לשון מלשונות הנ"ל. רק לפעמים ולעתים רחוקות נשמט מתחת הקלמוס איזה לשון כזה. והמעין באמת. מי שיש לו מח בקדקדו. יבין מאליו עמקות הדברים. שהם רחבים ועמקים מני ים. גבה משמים ועמק מתהום. ומי שרוצה לטעם צוף דבש אמרי נעם האלו צריך להעמיק בעין האמת

בעיון גדול הדק היטב להבין הדבר על מתכנתו עד מקום שיד שכלו מגעת. אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה להבין היטב פשטיות הדברים האלה הנאמרין בספר הקדוש הזה.

אם אכן נכונים הדברים - יחשוב מאן דהו בליבו - אין העסק בתורותיו העמוקות של רבינו נוגע אלי. וכי מה לי ולדברים עמוקים וגבוהים כל כך, אני איני מוצא כלל וכלל את ידי ורגלי בחידושים ופלפולים עמוקים מעין אלו, אין ביכולת שכלי לחדש ולהעמיק בתורת הצדיק,

על כך ממשיך מוהרנ"ת ואומר:

ואף-על-פי-כן הוא מלתא דשוניא לכלהו. כי גם אשר קצרה ידו להבין דברים עמוקים. הוא גם הוא יוכל למצא מרגוע לנפשו בדברי הספר הקדוש הזה. בדברי העצות הקדושות והמוסר הנפלא היוצאים מכל תורה ותורה. כפי אשר יאיר ה' עיני שכלו להבין כונה הפשוטה שהכניס רבנו, זכרונו לברכה, בתורתו הקדושה.

ביאור' על ליקוטי עוהר"ן

אחר הקדמות אלו, כאשר נבוא עתה לראות את דברי מוהרנ"ת בהקדמתו לספרו הקדוש, מובן ממילא אשר כל כוונתו בכתובת ספרו, הינה רק על מנת להסביר ולבאר את דברי רבינו ז"ל שיוכל המעיין להבין את העומק המסתתר בהם, ולא בשביל לכתוב "ווארטיים" יפים על סדר השולחן ערוך על פי הליקוטי עוהר"ן, וכדברי מוהרנ"ת ז"ל:

כי המשים לב לעין באמת בדברי רבנו זכרונו לברכה, העמקים מכל עמקות שבעולם ורחבה מני ים, אשר אין ערוך אליהם ואחר כך ישים לב היטב לדברי אלה אשר חנני ה' לחדש ולבאר בהם, יבין היטב כי לפי עצם העמקות אשר בדברים האלה, עדין לא יצאתי ידי חובת הבאור, אפלו במקומות שהארכתי מאד, מכל שכן בשאר מקומות שהייתי מקצר ועולה, (הקדמת מוהרנ"ת לליקוטי).

ולא זו בלבד שמדגיש מוהרנ"ת שאפילו הוא בביאורו לא יצא ידי חובת הביאור בתורות רבינו, בנוסף לכך עוד מוסיף מוהרנ"ת לספר לנו שרבינו הקדוש אמר שאין מי שיבין מספיק את ספרו הליקוטי הלכות, ומדוע? :

כי זה העקר, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה, הן על כל אלה ההכרח להאריך ברב המקומות, כדי להסביר העצה בפשיטות, כדי שביא תלמוד זה לידי מעשה וגם מצד החידושים בעצמם, כי דברי רבנו זכרונו לברכה, הם עמקים ורחבים מאד. ובכל תורה ותורה יש כמה וכמה הקדמות וענינים וחדושים נפלאים בכל החדושים שהשם יתברך פקח עיני לחדש בהם, כלם קשורים ומהדקים בקשרים הרבה בדבריו הנוראים והקדושים ובכל מקום שמתרחב הדרוש והחדוש שחדשתי בעזרת ה' יתברך, בכלם צריכין לחזור בכל פעם לכל חלקי התורה שגלה רבנו זכרונו לברכה, בכלם מחלקים ופרטים הרבה מאד וכאשר שמעתי מפיו הקדוש זכרונו לברכה, שאמר, על החדושים שלי שאין מי שיבינם היטב, מחמת שצריכין לזכר היטב מאד את דברי תורתו הקדושה ולהיות בקי בכל חזריו, ופרטיו ודקדוקיו ועל-כן הכרחתי בכמה מקומות להאריך ולהרחיב הדבור ולחזור ענין אחד כמה פעמים, אולי יכנס בלב המעיין תכן הכונה האמתית לידע החדוש על בריו והעקר שיבוא על - ידי זה לידי מעשה, להתעורר על-ידי זה לקיים דברי רבנו זכרונו לברכה, בפשיטות, לקיים ההקדמה שהוצאתי מדברי רבנו זכרונו לברכה, אשר עליה בניתי הבנין ההוא, כי מאד עמקו מחשבותיו: (שם).

ומעתה נבין מדוע כאשר הוא כותב לבנו שילמד ויעסוק בספרו הליקוטי הלכות, הוא מכנה אותו בשם: "ביאור על ליקוטי עוהר"ן":

ומה שאתה עוסק בספריו הקדושים כסדר, יקר בעיני מאד מאד כי היא חייך לנצח. ונכספתי שתרגיל עצמך לעסוק גם במה שזכני השם יתברך לבאר ולחדש בהם. והעקר שתזכה לילך בהם להתפלל עם כל תורה, עד שתזכה לשמרה ולעשותה ולקיימה וכו'. שזה העקר, לעת עתה טוב

להודות לה' על העבר, ולהתחזק בשמחה בכל נקדה ונקדה טובה. בפרט מה שזכינו לאורות כאלה לרפואות יקרות וקדושות כאלה לעצות עמקות כאלה, מה אמר לך בני חביבי חלק מאלף ורבבה מאשר בלבי בזה. אם ירצה השם, כשתרבה למוך בספריי הקדושים ובמה שבארנו בהם, ותרבה בתפלה וכו' קוה קויתי לה' שיפתח לבך בתורתו, ואז תבין גם בעולם הזה אפס קצה מגדלתו, וגדלת תורתו הקדושה, אשר על ידי זה יכולין להבין גדלת בוראנו יתברך. ויתר מזה תזכה לעתיד לבוא וכו'. (עלים לתרופה שכ"ו וכן עוד בהרבה מקומות).

נמצא אם כן מעתה, שהדרך ללימוד הליקו"מ ברורה ביותר, והיא - ללמוד את הכללים שהוציא ר' אברהם מדברי מוהרנ"ת המופיעים בהקדמת הביאור הליקוטים, וכן את הביאורים שהסביר בספרו על פי הכללים, ובראשם "הכלל הראשון והעיקרי", שהוא ללמוד את התורה ולחפש את כל הביאורים בדבריה מיניה וביה, [אשר רוב הכללים נכללים בזה ומקושרים לזה, כי זה הכלל "העיקרי" כלשון קדשו], וללכת בעקבותיו ללמוד את דברי מוהרנ"ת כביאור על דברי רבינו.

וכמובן, צריכים אנו גם ללמוד את כל השיחות והסיפורים שהיו מסביב כל תורה כפי שגילם וסיפרם רבינו [כפי שניכר בדברי ראב"ן איך כל זה מוסיף לעצם הבנת הדברים].

כאשר נקיים זאת, או אז נתחיל להבין את עומק דברי רבינו אשר החביא וטמן לנו בעומק קשרי דבריו הנוראים, ונוכל לקיימם בפשיטות. וכמובן שהכל הוא על ידי שנעשה מהתורות תפילות, כפי שהארכנו לעיל ויתבאר עוד אי"ה לקמן.

ובקיצור: על מנת להבין את עומק דברי רביה"ק כדי שנוכל לקיים אותם ואת כל הטמון בהם, מוטל עלינו ללמוד את ספרו ובפרט בעיון, כי יש בהם עמקות לפנים מעמקות.

את דרך הלימוד התווה לנו ר' אברהם בר' נחמן בהקדמת ביאור הליקוטים, ועיקר הכללים הוא הכלל הראשון המושתת על פי דרכו ודבריו של מוהרנ"ת שצריך ללמוד כל תורה מראשה לסופה, ולהבין את דברי רבינו מיניה וביה. ובדרך זו אף ללמוד את דברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות כי כל כוונתו בספרו הוא לימוד זה.

ג. הליכה

ההולכים בתורתו

כבר הבאנו לעיל את לשונו של רבינו ז"ל, שהיה רצונו חזק "שנלך עם התורות שגילה". וכדי שנוכל לקיים את רצון קדשו, צריכים אנו לחפש אצל תלמידו הקדוש מוהרנ"ת והתלמידים בדורות שאחריהם מהי אותה הליכה, [ובוודאי שאף כל הנקודות הנזכרות לעיל בדברינו קשורות לדרכי ההליכה, אך מכל מקום יש את הנקודה הייחודית של עניין ההליכה, שעם מעט התבוננות ניתן להבחין בה מבוארת בספריו וספרי תלמידיו הקדושים] וזהו לשון קדשו [בחיי מוהר"ן]:

"דהינו לילך איזה זמן עם זאת התורה. וכל העבודות שלו מבקר עד ערב יהיו עם הלוך של אותה התורה שהוא הולך בה בעת ההוא" (חיי מוהר"ן שפ"ח).

וכן הוא הלשון המובא בשיחות הר"ן:

"דהינו שיהיו כל עבודתו והלוכו ביראת ה' על פי הנאמר באותו התורה, וכל תפלתו ושיחתו יהיה לזכות להגיע למה שנאמר באותה התורה", (רצ"ז).

במכתבו לבנו מוהרנ"ת מפרט ומרחיב יותר את הדברים, וז"ל:

כי כל ישעו וכל חפצו וכל מגמתו שתזכו לילך עם דבריו, הינו לקיימם כפשוטם, ולהבין דבר מתוך דבר, ולמצא לעצמו עצות בכל יום ובכל עת בכל מה שעובר על האדם בכל עת וזמן ביום ובלילה,

בשכבו ובקומו, ובלכתו בדרך, בימי געוריו, ובימי בחרותו ובימי זקנותו מתחלתו ועד סופו. הן בינו לבין עצמו, הן בהנהגתו עם ביתו ואשתו ובניו, ובהנהגתו עם בני אדם הקרובים והרחוקים האוהבים והשונאים חס ושלום וכו' וכו', אין דבר ואין ענין שלא נוכל להוציא ולמצא לעצמנו עצות נכונות ודרכים ישרים בכל דבר איך שהוא, בבחינת ירידה חס ושלום ובחינת עליה, בכל מיני דרגות וענינים שהאדם עומד בהם. (עלים לתרופה קס"א).

כי אכן, אין זה מיועד רק לאנשים רמי מעלה וברי השגה, זה מיועד לכל אחד באשר הוא, בכל אשר עובר עליו. וכפי שממשיך מוהרנ"ת וכותב לו:

ומי שמבין קצת מזה מבין, ומי שאינו מבין או אפלו המבין קצת כשמגיע לענין שאינו מבין, צריך להאמין תמיד שבודאי נמצאים אלו הענינים שעוברים עליו ועל כל העולם, וכל מה ששומע בני אדם מדברים, בודאי הכל נמצא בתוך תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הקדושים. ועל ידי האמונה יזכה למצא גם כן לפי שכלו ומדרגתו, כי מאד מאד עמקו מחשבותיו והכל יכולים להחיות עצמן על ידם בחיי עולם לנצח נצחים. אשרינו שזכינו לכל זה. (שם).

ומגלה מוהרנ"ת שהאדם המקיים זאת ומאמין בזה, על ידי זה תמיד יהיה מקושר לצדיק, ובכל אשר עובר עליו תמיד יחשב כנמצא בהיכלו של הצדיק, וז"ל:

בחינת 'זיהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל' ולכאורה אינו מובן, כי הלא היה צריך לאכל ולשתות ולעשות צרכי הגוף בודאי מכל שכן בדורות אלו איך אפשר לקיים זאת והלא התורה היא בכל אדם ובכל זמן, אך על - ידי אמונת חכמים בבחינה הנ"ל שמאמין שכל דברי רבו ומעשיו הם מלאים רזין, על - ידי זה אפלו בעת שאינו אצל רבו אינו מש מתוך אהלו והוא תמיד בבחינת לא ימוש מתוך האהל, ... שידוע ומאמין שכל דבריו ותנועותיו הם מלאים רזין שעל - ידי זה בכל מה שמתנהג עמו מוצא בו דברי רבו ורמזיו, ועל - ידי זה הוא תמיד מקשר לרבו, כי בכל מה שעשה ודבר היה זוכר את רבו. ועקר על - ידי אמונת חכמים בבחינה הנ"ל שידוע שכל דבריו ותנועותיו הם מלאים רזין עלאין, שעל - ידי זה בכל מה שמתנהג עמו מוצא בו דברי רבו ורמזיו, (ליקוטי הלכות הל' חזקת מטלטלין ה' ט"ו ובהראשי פרקים).

וכן מסביר החסיד ר' שמואל הורביץ במכתבו המובא לקמן את ענין ההליכה בתורות רבינו, וז"ל:

"...ולילך עמה ימים ושנים שיהיה כל העבודה רוחנית על פי התורה הזאת הן התורה והתפלה ומצוות ועבודת ה' הכל על פי התורה הזאת, וכן כל העבודות הגשמיות; אכילה ושתיה ושנה ושיחה עם הבריות ומשא ומתן הכל על פי התורה הזאת, ולחשב תמיד בה בשכך ובקומך ובלכתך בדרך וכו' תהיה כל מעינה בה".

כלליות גדולה

ולסיכום - אנו רואים כי עיקר ההליכה היא לקשר את כל החיים הגשמיים והרוחניים, לכל חלקי התורה הנלמדת בעת ובתקופה הזאת. כאשר דוגמא חיה יש לנו לזה ממוהרנ"ת עצמו, אשר הוא עיקר כוונתו הקדושה בספרו הוא לבאר ולהסביר את עומק קשרי דברי רבינו הקדוש בהתורה עצמה מיניה וביה [וכמבואר לעיל], ויחד עם זאת את כל זה הוא מלביש על כל אשר עובר עליו בגשמיות ורוחניות. בין אם זה חתונה או ברית מילה, לצד חנוכה או שבועות, משולב יחד עם סדרי פרשיות השבוע, והכל כאשר לכל מתבסס על סדר השולחן ערוך כציווי רבינו הקדוש עליו.

ומכל זה אפשר להתבונן ולשים אל ליבנו, להבין את צורת דרך הלימוד היאך לשלב בין לימוד עומק דברי רבינו הקדוש, ויחד עם כל זאת בד בבד לקשרם ולחברם אל חיי היום יום הגשמיים והרוחניים, סדרי הלימוד והמועדים, לצד העליות והירידות בעבודת ה' כל אחד לפי מדרגתו וענינו.

בכמה וכמה פנים ואופנים רבינו הקדוש מלמדינו היאך לעשות זאת, אחד מן החלקים המרכזים בזה הוא ענין קישור שאר חלקי התורה הקדושה להתורות שלו, דהיינו שכל אחד בכל סדרי לימודו ימצא בכל מקום כיצד על פי התורה שהולך עמה עתה מקבל הכל צורה חדשה ואף מתגלים ענינים

וביאורים אשר לא נודעו קודם לכן, וכפי שאמר רבינו:

אמר, כל תורה ומאמר שאומר יכולין לילך ולעבר בו כל תנ"ך (תורה נביאים וכתובים), ותורה שבעל פה: (שיחות הר"ן ר"א).

ומרחיב מוהר"ת בעניין זה:

נוראות גדלת ההקדמות הנשגבות הנפלאות העמקות מאד שקבלתי מאדוננו מורנו ורבינו הקדוש והנורא זכר צדיק וקדוש לברכה, אשר אם היה לבנו פתוח כלבן של ראשונים, היינו יכולים לילך ולבאר כל התורה כלה שבכתב ובעל פה על-פי דרוש אחד שגלה בהשגתו הגבהה והנעלמה מאד מאד עד אין סוף ואין תכלית כאשר נשמע מפיו הקדוש זכרנו לברכה. ואם עדין לא זכינו לזה בעוונותינו הרבים, עם כל זה כל מה שאפשר לחתר ולמצא בתורתנו הקדושה על-פי יסודותיו הקדושים והנוראים, מצוה עלינו לעסק בזה בכל כחנו (ליקו"ה ברכות הראיה וברכות פרטיות ה' ב"ב).

ומסיים מוהר"ת ומבטיח:

כי כל מה שנזכה לחדש בתורה על-פי הקדמות קדושות שלו יהיו נמשכים ונתגלים על-ידי זה מעיני הישועה לכל. עצות נפלאות והתעוררות נפלא ומוסר השכל אמתי להחיות נפשות רבות עד אין תכלית. ואין להאריך בזה לעוסקים בדבריו הקדושים, (שם).

ומסיף על הדברים תלמידו של מוהר"ת:

ואני שמעתי מתלמידו הקדוש אשר סמך ידיו גלילי זהב טהור עליו אשר מה שנאמר בדברי חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידי נאמר עתה על ספרי רבינו הקדוש וצוק"ל, כי רבינו ז"ל אמר שבכל תורה ותורה כלול כל דברי תורה שבכתב ושבעל פה והם שרשי התורה: (הקדמת ר' נתן ב"ר ליבלי ראובני'ס לספרו קונטרס הצירופים).

ואף שאר שיחות העולם אפשר למצוא בתוך דברי התורה שהולכים עמה, וכפי שאמר הוא ז"ל:

אמר: שמי שבקי היטב בתורתו ובשיחותיו הקדושות, דהינו בספרי הקדושים, ראוי לו למצא כל שיחות העולם בתוך תורתו הקדושה, ואין שום שיחה וענין בעולם שלא יוכל השלם למצא בתוך תורתו (פרוש, כי בודאי באמת בכל הדבורים ושיחות של העולם, בודאי יש בהם תורה בהעלם. אבל אין מי שיזכה לגלות זאת, לידע הנסתרות שנעלם בשיחות בני אדם, כי אם אנשים גדולים במעלה מאד מאד. אבל על ידי התגלות תורתו הקדושה והנוראה של רבינו ז"ל, מי שבקי בספרי היטב היטב, ויש לו שכל קצת, יוכל למצא בכל שיחות העולם רמזים בתורתו הקדושה. אפלו אם לא יהיה גדול במעלה ביותר): (שיחות הר"ן ר"ד).

ולסיום נביא את דברי מוהר"ת בשנות המחלוקת הקשה שהיתה עליו:

וכל הרעש הזה הכל כדי לדחות ולגרש את מי שאינו עומד בנסיון ולקרב בהתקרבות יותר את אותם אשר נגע נקדת האמת בלבם להתחזק לעמד בנסיון בכל אשר עבר ויעבר עליהם, שהם יתעוררו יותר לילך עם כל דברי תורתו הקדושה לקבל עצות והתחזקות על ידי כל דבריו הקדושים המבארים בספרי הקדושים, ובפרט כפי מה שבארתי ופרשתי לכם הדברים בכל השיחות והדבורים שנדברו בינינו בחסדו הגדול ונפלאותיו העצומים, כי לא דבר ריק הוא מכם מה שנדבר בינינו. (עלים לתרופה קע"ו).

ובקיצור: ההליכה היא - שכל סדר היום יהפוך לחלק אחד ומקשה אחת מהתורה הנלמדת. וזהו על ידי שישים ליבו היאך כל אשר עובר עליו מסתתר ורמוז בדברי רבינו הקדוש, בעניינים גשמיים ומכל שכן בעניינים רוחניים. וגם כל מה שהוא לומד בשאר חלקי התורה, ובכל דבר שבעולם אפילו שיחות חולין שהוא שומע.

ד. תפילה

שעשועים גדולים למעלה

עצת העצות של רבינו הקדוש לכל דבר ועניין היא: התפילה.

שיתחנן ויבקש האדם מאת הקב"ה על כל דבר לו הוא זקוק ברוחניות וגשמיות. ומכל שכן כאשר אנו צריכים לזכות לדברים הגבוהים והנעלים בהם רוצה רבינו הקדוש לזכות אותנו, וכדברי מוהרנ"ת:

רבונו זכרונו לברכה הזהיר אותנו כמה פעמים, בכמה מיני לשונות, לעשות מהתורות תפלות. ואמר, שנעשה מזה שעשועים גדולים למעלה. ואמר, שעדין לא עלו שעשועים כאלה לפני השם יתברך כמו אלו השעשועים שנעשים מתפלות אלו שעושים מן התורות (הקדמת ליקוטי תפילות).

ומהי כוונתו של רבינו בציוויו זה, את זאת מגלה לנו מוהרנ"ת:

מכלל דבריו הבננו, שעקר כונתו הייתה בפשיטות, שנשתדל לעין בתורות הקדושות והנוראות שגלה לנו להבין ולהשכיל כונת אותה התורה למעשה. (כי זהו העקר כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה. כמבאר אצלנו כבר כמה פעמים שכל עקר כונת רבינו הקדוש והנורא זכרונו לברכה בכל התורות שגלה, היה הכל רק בשביל המעשה, שנשתדל ונתאמץ ונתחזק בכל עז לשמר ולעשות ולקיים ככל הנאמר בכל תורה ותורה), ונחשב דרכנו כמה אנו רחוקים מאלו הדברים המזכרים בכל תורה ותורה, ונתפלל ונעטיר לשם ברבוי הפצרות ובקשות ותחנונים שירחם עלינו ויזכנו, ויקרבנו ברחמי המרבים, שנזכה לקיים כל מה שנאמר שם באותה התורה, ונשפך שיחנו לפני השם יתברך על כל הדברים הנאמרים שם, שנזכה לקיים ולהגיע אליהם בשלמות: (שם).

עצת העצות

וזהו עניין כללי שהוא הבסיס והיסוד לקיום כל עצותיו של רבינו:

וזהו בחינת גדל האזהרה שהזהירנו אדוננו, מורנו ורבינו, זכר צדיק לברכה, לעשות מהתורות תפלות, כי כל התקונים והדרכים והעצות הנאמרים בכל תורה ותורה קשה לבוא אליהם כי אם על-ידי תפלה ותחנונים, כי אף-על-פי שנאמר בכל תורה עצות גדולות ועמקות, אף-על-פי-כן גם העצה בעצמה קשה לקיים. על-כן צריכין לעשות מהתורות תפלות להתפלל לה' יתברך לזכות לילך ולקיים כל הדרכים והעצות שבכל תורה, (ליקו"ה תערובות ה' ד').

וזהו גם הפתרון למי שמרגיש שהתורה הזו והמבואר בה לא נוגעים אליו ולמה שעובר עליו:

מי שזוכה לעסק בזה, לעשות מהתורות תפלות כנ"ל, בודאי יוכל תמיד לפרש שיחתו לפני השם יתברך, ואת כל אשר עם לבבו ישיח על ידי כל תורה ותורה, כי אף על פי שבתפלה יכול להיות שידמה לו שהתורה הזאת אינה מדברת מהכרחיות שלו, ומהחסרונות והפגמים שלו באותו העת אף על פי כן כשיתחיל לדבר על ידי אותה התורה בודאי יעזרהו השם יתברך ויוכל להכניס כל שיחתו שם, ואת כל אשר עם לבבו יוכל לפרש על ידי כל תורה ותורה.

כי דבר רבינו זכרונו לברכה הם כלליות גדול מאד מאד, וכל תורה ותורה כלולה מכל התורה כלה ומכלליות ישראל ומכלליות כל הדברים שבעולם. וכל אדם כמות שהוא, בין אם הוא בתכלית מדרגה העליונה, בין אם הוא בתכלית דיוטא התחתונה, הכל כאשר לכל, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, כלם יכולים למצא עצמם, עם כל בחינותיהם, בתוך כל תורה ותורה של רבינו הקדוש והנורא זכרונו לברכה. ועל כן על ידי כל תורה ותורה יוכל כל אדם שבעולם בכל עת ובכל זמן לפרש שיחתו יהיה איך שיהיה: (שם בהקדמה). וזהו גם הפתרון למי שחש שאין לו דיבורים בהתבודדות, ובכל פעם מחדש מתייבש מעיין דיבוריו:

גם זה בעצמו קשה וכבד לאדם, דהינו להרבות בתפלה ותחנונים, כי על פי רב אין מלה בלשונו לדבר

ולפרש שיחתו, אבל על פי הדרך הנזכר לעיל לעשות מהתורות תפלות כנזכר לעיל, על ידי זה בקל וכלל לפרש כל שיחתו כל אשר עם לבבו כנזכר לעיל. (שם).

עזה ועזה אל תנח ירך

נשאלת השאלה: אם כן מדוע כתב מוהרנ"ת ספר שלם של תפילות על התורות הלוא הוא הליקוטי תפילות, הלא רבינו רצה שכל אחד יעשה זאת בעצמו!?

אך גם על זה יש מניעות וכבוד הרבה, כי לאו כל אדם בקי כל כך בדברי רבנו זכרונו לברכה עד שיוכל לעשות מהתורות תפלות וכיוצא בזה שאר מניעות רבות. על כן שמתי אל לבי להעתיק מהתפלות שרשמתי לעצמי כאשר פקד עלי רבנו זכרונו לברכה שטוב לכתוב לעצמו התפלות כשזוכין לאיזה תפלה סודרה, כדי שיוכל לאמרה גם בפעם אחר, וכן עשיתי. אחר כך ראיתי שטוב להעתיקם בלשון כלליות באופן שיהיו שוין לכל נפש, ולמסרם לאנשי שלומנו לבל אמנע הטוב מבעליו. כי ראיתי כי הם כלליות גדול מאד. והם דברים הצריכים לכל נפש (שם).

אך כמובן שאין זה בא לפטור אותנו מן העבודה הפרטית המוטלת עלינו לעשות בעצמינו תפילות מן התורות, גם לאחר שמונח כבר בידנו אוצר תפילותיו הקדושים של מוהרנ"ת. כיוון שלא ניתן להסתפק רק בזה:

אך טוב אשר תאחז בזה וגם מזה על תנח ירך, דהינו לעסוק בכל יום בהתבודדות ולפרש שיחתו לפני השם יתברך את כל אשר עם לבבו בלשון אשכנז (כמבאר בספריו הקדושים כמה פעמים), ולעשות בעצמו מהתורות תפלות כנזכר לעיל. כי אי אפשר לבאר בכתב כל הצטרפות האדם בפרטיות, ובפרט לפי השנויים שנעשים באדם בכל עת וזמן, (שם).

לילך עם התפילה

אך עדיין יש מקום לבוא ולומר, שהעצה של התפילה על התורה זוהי עצה נפרדת מעניין ההליכה עם התורה ואיננה חלק ממנה.

אך מוהרנ"ת מבהיר לבנו, שלעשות מתורות תפילות, זוהי עצה המאוחדת ומקושרת בקשר חזק בל ינתק עם ההליכה עם תורה, וכשם שעל תורותיו הזהירנו רבינו ז"ל שבכל תקופה נלך עם תורה אחרת, כן הוא הדבר אף בנוגע לעצה לעשות מתורות תפילות. וז"ל:

ומה שכתבת לי ממנהגך בלמוד ספרי רבנו ז"ל ולומר אחר כך התפלה השיכה לאותה התורה. טוב ויפה הנהגה הזאת, אך נקספתי שתרגיל עצמך גם כן לדבר דבורים מעצמך בלשון אשכנז בינך לבין קונך, ותעשה בעצמך מהתורות תפלות לפרש שיחתך לפני השם יתברך על כל תורה איזה זמן, ואחר כך על ידי תורה אחרת, וכן ינהג תמיד כאשר הזהירנו רבנו ז"ל בכמה הזהרות, ובדאי כבר שמעת מפי הרבה בזה ואין להאריך יותר. (עלים לתרופה ט').

ומבטיח לנו מוהרנ"ת:

ובאמת מי שהוא חזק בדרך הזה להרבות בהתבודדות ולעשות מהתורות תפלות, ולהרבות בתפלות כאלו תמיד, יהיה איר שיהיה בודאי יהיה אחריתו טוב. וסוף כל סוף סוף כל סוף בודאי ישוב לה' יתברך באמת כאשר הבננו מפיו הקדוש כמה פעמים, וכמבאר מזה בספריו הקדושים: (ליקוה"ר ר"ח ה' כ"ו).

ובקיצור: הדרך לזכות לקיים את תורותיו של רבינו הקדוש, היא על ידי התפילה

וההתבודדות עליהם שנזכה לקיים. הן תפילותיו של מוהרנ"ת, ובעיקר ובנוסף לכך כל אחד בשפתו הפרטית המיוחדת לו והדברים העוברים עליו. שעל ידי זה יכול כל אחד בכל אשר יעבור עליו למצוא את כל מעבריו וענייניו בתוך התורה, ובכח זה גם לזכות למצוא את עצותיו והדרכותיו של רביה"ק אליו על כל קשיי ומעברי חייו.

אשרי העתהלכים!

איך באמת עקיימים את
הדבר הגדול הזה כמו
שצריך?

כיצד נוכל לדעת שאנו
הולכים עם תורה כראוי,
ועקיימים את העניין
הנשגב הזה בשלימות- על
כל חלקיו וערכיביו?

כיצד זוכים ללכת עם
תורה ולשאוב מענה עצות
עמוקות לעובדא ולעעשה
עד שכל חיינו ישתנו
ויהפכו לחיים רצופים
בקרבת ה' ועשיית רצונו
באמת ובתמים?

איך הופכים את כל
עאורעות חיינו לגילוי
ערהיב של השגחת ה'
העתגלה - כל כולו וכל
חלק וחלק עענו בצורה
עופלאה וטעירה, בעועק
דבריו הקדושים של רבינו
בתורה הנלעדת כעת?

זאת ועוד רבות תמצאו
בפנים גליון זה, טעעו
וראו כי טוב.